

Toukokuu 2026

Suomen Punaisen Ristin Janakkalan osasto 75 vuotta

Tähän kirjoitukseen on koottu osia SPR Janakkalan osaston 75 v Historiikista. Historiikki julkaistiin marraskuussa 2025 osaston juhlavuoden kunniaksi. Alkuvuosien toiminnan lisäksi tuodaan esille kummikuntatoimintaa ja sotaorpojen avustustoimintaa. Kirjotuksen lopussa esitellään lyhyesti toimintaa alkuvuosista tähän päivään.

Osaston arkistosta löydetty vanhat pöytäkirjat ja muu materiaali johdatti historiikin kirjoittajan tutkimaan myös aikaa ennen Suomen Punaisen Ristin Janakkalan osaston varsinaista perustamista - Suomen Punaisen Ristin ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton perustamiseen, sota-aikaan ja sodan jälkeiseen aikaan ja siihen liittyen kummikuntatoimintaan. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Janakkalan osaston ja Suomen Punaisen Ristin Janakkalan osaston toiminta on sodan jälkeisinä vuosina ollut osittain päällekkäistä.

Historian tietojen mukaan SPR Janakkalan osasto on ollut jo alkuvuosista lähtien erittäin aktiivinen toimija. Julkaistu Historiikki antaa kuvan SPR Janakkalan osaston laajasta toiminnasta kautta historiansa. Osasto jatkaa edelleen perinteitä kunnioittaen laaja-alaista toimintaa osana Suomen Punaisen Ristin humanitaarista toimintaa, aktiivisena paikallisena toimijana Janakkalassa

Koska tähän kirjoitukseen ei ole voinut ottaa kun pienen raapaisun historiikista, halusin tuoda esiin osaston perustamisvaiheet ja sitä edeltävän toiminnan Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton/ Punaisen Ristin paikallisena toimijana sodan jälkeisen avustustoiminnan hoitajana.

Kyseessä ei ole siis ainoastaan SPR Janakkalan osaston 75-vuotishistoriikki, vaan myös laajempi katsaus erityisesti sotaorpojen avustamiseen ja kummikuntatoimintaan Janakkalan Turengissa.

Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton Janakkalan osaston

perustava kokous pidettiin Turengissa 22.4.1923. Tämän kokouksen pöytäkirja on vanhin asiakirja, joka SPR Janakkalan osaston arkistosta löytyi. Osaston arkistosta löytyneet pöytäkirjat päättyvät vuoteen 1928. Lapuan liike ja oikeistoradikalismi aiheuttavat poliittista kuohuntaa, ja monilla paikkakunnilla liiton paikallistoiminta oli suurissa vaikeuksissa. Oliko näin myös Janakkalassa, se ei asiakirjoista selviä.

Sota-ajalta ei pöytäkirjoja ole ollut käytettävissä. Vuodesta 1946 on tallessa toimintakertomukset ja niissä löytyy maininta, että osasto on ”uudelleen henkiin herätetty 14.3.1942”. Seuraavat ”löydetyt” pöytäkirjat alkavat vuodesta 1946. Näistä pöytäkirjoista löytyy päätöksiä sotaorpojen avustamisesta ja kummikuntatoiminnasta.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Janakkalan paikallisosaston johtokunnan kokouksessa 25.2.1953 päätettiin, että osaston vuosikokous pidetään huhtikuun 7 p:nä 1953 Turengin terveystalossa klo 19 ja kutsussa ilmoitetaan, että *päätetään osaston toiminnan lopettamisesta ja sen varojen käytöstä*. Vuosikokous yksimielisesti päätti lopettaa osaston toiminnan ja yhdistysrekisteriin ilmoittaa yhdistyksen purkamisesta. Samalla vuosikokous yksimielisesti päätti, että osaston varat sen nyt purkautuessa luovutetaan SPR:n Janakkalan osaston täydelliseen hallintaan.

Suomen Punaisen Ristin Janakkalan osaston

perustava kokous pidettiin kunnan huoltolautakunnan kutsusta 23.11.1950. Jo tätä ennen MLL:n paikallisosaston johtokunnan kokouksessa 30 päivänä lokakuuta 1947 päätettiin yhdistää Punainen Risti ja Mannerheimliiton paikallisosastot. MLL paikallisosaston vuosikokouksessa 23.2.1948 *päätettiin ottaa käsiteltäväksi paikallisosaston nimenmuutos. Muutamien toimenpidettä kannattavien puheenvuorojen jälkeen päätettiin muuttaa paikallisosaston nykyinen nimi nimeksi Suomen Punaisen Ristin Janakkalan paikallisosasto ja kuuluvat sen jäsenet samalla Mannerheimliiton paikallisosastoon.*

Marraskuussa 1949 suoritettiin kampanja, jossa Suomen Punaisen Ristin Janakkalan p.o. pyytää eri tahoja ryhtymään jäsenkerääjäksi vaikutuspiirissään. *”Vaikka emme voi tarjota Teille rahallista korvausta aiheuttamastanne työstä, toivomme Teidän ryhtyvän toimeen, ja olkoon tietoisuus siitä, että olette eteenpäin vieneet yhtä maailman suurimmista toimintamuodoista kärsimyksen poistajana vähäväkisten elämästä, parhaana pakintonanne. Ottakaa vastaan nöyrä kiitoksemme.”*

Tämä oli alku Suomen Punaisen Ristin Janakkalan osastolle.

SPR Janakkalan osaston perustamispäätöksen mukaan *Osaston tehtävänä on toimialueellaan toimia Punaisen Ristin ylevien tarkoituserien toteuttamiseksi. SPR:lle on vahvistettu laaja toimintasuunnitelma, jonka pääkohteina ovat kansanterveystyön kohottaminen, sairaanhoito-olojen parantaminen sekä niiden vaikeuksiin joutuneiden henkilöiden, etenkin vanhusten, avustaminen, joihin lakisääteinen huoltotoiminta ei ulotu.*

Historian tietojen mukaan SPR Janakkalan osasto on ollut jo alkuvuosista lähtien erittäin aktiivinen toimija. SPR Janakkalan osaston johtokunnan ensimmäisessä kokouksessa 5.1.1951 oli nähtävissä ns. ”kolmannen sektorin toimintaa”, kun osasto pyysi Janakkalan kunnalta rahallista avustusta ja sitä vastaan tarjosi apua: *Nämä alkuvaikeudet voitettuamme uskomme muodossa ja toisessa voivamme olla kuntalaistemme apuna ja tukena niiden vaikeuksissa ja siten helpottavamme kuntaan kohdistuvaa painetta lähinnä yhteiskunnallisen huollon alalla.*

Alkuaikojen toiminta oli paljon sodan jälkeisten aikojen katastrofiperheiden auttamista. Perheille, joihin kuuluivat sotaorvot, vähävaraiset vanhukset sekä muut onnettomuuden uhrit, annettiin avustuksia, mm. joulupaketteja. Naiset jatkoivat ompeluiltojen pitämistä, joissa syntyneet tuotteet joko lahjoitettiin vähävaraisille tai myyntiin myyjäisissä. Tämä oli alkuaikojen yksi muoto hankkia varoja keräämisen ja kerjäämisen ohella. Näitä varoja käytettiin SPR:n katastrofirahaston kautta pahimmin hätää kärsiville. Kesäisin järjestettiin aiemmin MLL järjestämiä uimakouluja sekä leikkikenttätoimintaa, mikä jatkuikin aina

vuoteen 1975 asti. Jo vuonna 1954 myönsi Suomen Uimaliitto r.y. oikeuden SPR Janakkalan osaston nimissä suorittua eri uimaopettajilla uimamaisterin- ja kandidaatin suorituksia.

Sihteeri Altti Ilmarinen kertoo vuonna 1956 osaston kuulumisia:

Osasto hankki viime vuoden aikana 4 sairaanhoitovälinelainauskaappia ja ne ovat sijoitetut Leppäkoskelle rouva Aune Lutherin hoitoon, Löyttymäkeen terveyssisar Mirjam Pietilän hoitoon, Kirkonkylään terveyssisar Kyllikki Piitulaisen hoitoon ja Turengin terveystaloon terveyssissar Hilda Salomaan hoitoon ja näistä niiden hoitajilta on saatavina välineitä, kuten alusastioita, makuurenkaita, virtsapulloja, kaarimaljoja, huuhtelu- ja nokkakannuja, kainalosauvoja, sähkötyynyjä, kuumemittareita y.m., joita lainataan pientä viikkomaksua vastaan tarvitseville.

Kummitoiminta ja sotaorpojen avustaminen

Tämän kirjoittajan sai tutkimaan sotaorpojen avustamista, kun osaston arkistoista löytyi toimintakertomuksia, sotaorpojen kortisto, avustusten lähetylistoja ja ohjeita avustusten jakamiseen.

Suomessa oli talvisodan jälkeen 20 000 sotaorpoa ja vuoden 1941 loppuun mennessä jo 14 000 jatkosodassa huoltajansa menettänyttä orpoa. Heidän elämänsä helpottamiseksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto aloitti sotakummien välittämisen. Sotakummi oli joko yksityinen henkilö, ryhmä tai yhdistys, joka sitoutui rahallisesti tukemaan tiettyä sotaorpoa. Liiton kautta sai joko kummin tai rahallista avustusta 17 000 talvisodan sotaorpoa ja vuoden 1941 loppuun mennessä oli yli 11 000 jatkosodan sotaorpoa saanut kummin. Näistä yli 7 000 oli Ruotsista.

Vuoden 1943 alussa pyydettiin kaikilta MLL osastoilta ruotsalaisia kummikuntia varten pitäjänkuvaus. Pitäjänkuvausten tuli auttaa kummikuntaliikkeen johtoa valitsemaan sopivat ottokunnat ruotsalaisille kunnille. Uskottiin, että jos otto- ja kummikunta olisivat mahdollisimman samanlaisia maantieteelliseltä sijainniltaan, elinkeinorakenteeltaan ja väestösuhteiltaan, yhteistyöstä tulisi kiinteä ja kestävä.

Janakkala sai kummikunnakseen Uppsalan läänistä Tierpin kauppalan (Tierp och Tierpsköping), johon kummikuntasuhteet solmittiin 1944.

Mannerheim-liiton Janakkalan osaston vuosiraporttien mukaan oli osaston alueella:

- 1944: Sotaorpoja 51, 17 kummiä (8 kotimainen, 9 ulkomainen), 34 vailla kummiä
- 1945: Sotaorpoja 62, 21 kummiä, 41 vailla kummiä
- 1946: Sotaorpoja 62, 43 kummiä (4 kotimainen, 39 ulkomainen), 3 vailla kummiä,
- 1947: Sotaorpoja 67, 40 saanut kummiavustusta
- 1948: Sotaorpoja 71, 45 saanut kummiavustusta
- 1949: Sotaorpoja 48, 25 saanut kummiavustusta, 20 vailla kummiä
- 1950: Sotaorpoja 98, 26 saanut kummiavustusta
- 1951: Sotaorpoja 26, 16 saanut kummiavustusta

Janakkalan kortistosta näkyy seuraavia merkintöjä kummeista:

- **ruotsalainen kummi:** Operasångare F. R., Stockholm
- ruotsalainen kummi, ei nimeä
- **sveitsiläinen kummi,** ei nimeä
- ruotsalainen kummi: Kassör J.T. N., Umeå
- ruotsalainen kummi: S. B., för Lärarkåren i Nordingrå
- ruotsalainen kummi: A. T., Ovansundet
- **Kanta Hämeen sk. piirin henkilökunta,** everstinna H. T., Hämeenlinna
- **Hyvinkään Nuorisopiiri**
- **Hattulan Sähkö**
- **tanskalainen kummi,** ei nimeä
- **islantilainen kummi:** Herr O. E., Hafnarfirdi
- ruotsalainen kummi: Fru S. N., Uppsala
- **Janakkalan seurakunta**
- **Kirjakauppias A. V,** Turenki
- ruotsalainen kummi: Fr. G du R, för Personalen vid Länsarbetsnamnden Karlstad
- ruotsalainen kummi: Kurator A-S N.

Mannerheim-liiton Janakkalan osaston johtokunnan kokouksessa marraskuun 11 p:nä 1946 *saatiin ehdottaa Amerikan Punaisen Ristin kummilapsiksi yhden kutakin alueella olevaa tuhatta asukasta kohden.* Esitettiin seitsemän lasta. Samoin **Norjan Punaisen Ristin kummilapsiksi** osasto sai valita kolme.

Avustusten jakaminen

on ollut vuosia kestänyt erittäin vaativa työ.

Arkistosta löydettyjen lähetyslistojen mukaan kummikunnasta tulleet tavara-avustukset tulivat Suomen Punaisen Ristin Hämeen piirin välittämänä Turenkiin yleensä rautatierahtina, koska Turengissa oli toimiva rautatieasema. Sotaorvoille jaettavat raha-avustukset välitti Sotakummivaliokunta.

Amerikan Punaisen Ristin lahjoittamien tarvikkeiden jaossa pyydettiin noudattamaan Amerikkalaisen lahjatavaran jaossa annettuja ohjeita, jonka mukaan jokaisen osaston alueella jakelusta päättää eri kansalaispiirejä edustava jakelutoimikunta tai paikallinen Vapaa Huollon keskus. Mm. kenkien jaosta on annettu erilliset ohjeet.

Avustustarvikkeita on saatu lähetyslistojen mukaan kummikunnasta Ruotsista ja Amerikan Punaiselta Ristiltä, mm:

- kahvi

Helmikuussa 1946 osastolle on ilmoitettu, että *Suomen Punaisen Ristin Hämeen piirihallitus sai viime vuoden loppupuolella Upsalan läänintoimikunnalta 500 kiloa kahvia muutettavaksi rahaksi, joka toimitetaan edelleen avustuksina Upsalan läänin ottokunnille Hämeen läänissä. Piirihallitus onkin järjestänyt Toijalan osaston kanssa kahdet 250.000 mk:n arpajaiset, minkä lisäksi osastojen toimesta on järjestetty 25 pienemmät arpajaiset sekä erilaisia myyntitilaisuuksia. Täten kahvista on saatu 1 milj.*

markkaa jaettavaksi Upsalan läänin ottokunnille. Piirihallitus on tänään lähettänyt osastollenne tulevan määrän Smk 20.000:- postisiirtotilin välityksellä.

- sokeria
- marmelaadia
- kaakao
- sakariini
- polkupyörä tervyssisar Hilda Salomaalle kesällä 1946
- käytettyjä ja uusia vaatteita, kenkiä ja kengänpohjia (toivomus, että kengät annettaisiin keuhkotautusille), työkenkiä
- saippuaa, kookossaippuaa, tervasaippuaa
- Amerikan Punaisen Ristin perussaippuaa ja kasvosaippuaa
- vitamiinitabletit
- maitopulveria
- flanellia
- pumpulikangasta
- villalankaa, ompelutarvikkeita, neuloja, hakaneuloja
- sylitäkkeitä, lasten makuupusseja, päätyynyjä, lakanoita, vilttejä, villapeitteitä
- Amerikan Punaisen Ristin lahjoittamia vauvanpakkauksia, vaippoja, emaliämpäreitä ja -pesuvateja
- kumikangasta
- Amerikan Punaisen Ristin lahjoittamia nahkaisia kengänpohjia, jotka jaettaisiin lähinnä kansakoululaisten jalkineiden korjaustarvikkeiksi ja vaatetustarvikkeita
- Amerikan Punaiselta Ristiltä sidetarpeita osastolle, kunnalliskodille, sairaalalle, lastenkodille
- lääkärintakki, hoitotakki, makuurenkaita, lasten vaakoja, rintapumppuja, koeputkia, kuuntelutorvia, sidetarpeita, parafiiniöljyä ja vaseliinia
- makeisia Amerikan Punaiselta Ristiltä koko pitäjän lapsille
- Neuvolan terveystarvikkeiden käytettäväksi Amerikan Punaisen Ristin lahjoittamia Navitol-Malt nimistä lääkettä, joka lähinnä vastaa meillä tunnettuja Nutrol- ja Natol-valmisteita vahvistettuna erällä suoloilla ja vitamiineilla. Terveystarvikkeet saavat suorittaa jaon lääkäriltä saamiensa ohjeiden mukaan. Samoin kalanmaksajä jäettäväksi myös Tervakoskelle.
- keitto- ym. astioita

MLL johtokunnan 30. syyskuuta 1946 kokouksen pöytäkirjassa: *Päätettiin lahjatavaroiden joukossa tullut turkki antaa kättilö Lempi Niemisen käyttöön virkamatkoilla rekiturkiksi.*

SPR Janakkalan osaston vuoden 1952 asiakirjoista löytyy kirjeenvaihtoa, jonka mukaan osasto on joutunut antamaan SPR Hämeen piirihallitukselle selvityksen Vaasasta kotoisin olevan henkilön X toimimisesta Ruotsin Punaisen Ristin asiamiehenä ja tarjoutumisesta tekemään kolmen janakkalalaisen henkilön puolesta Ruotsin Punaiselle Ristille avustushakemukset. *Koska tämänkaltaisten kirjeiden lähettäminen on mitä valitettavinta,*

pyydämme Teitä Ruotsin Punaiselle Ristille annettavaa selitystä varten tutkimaan:

- a. onko kirjeessä mainittuja henkilöitä olemassa*
- b. ovatko he avun tarpeessa ja*
- c. ovatko he itse tietoisia näistä kirjeistä*

Osaston puolesta on vastattu, että *k.o. henkilöt eivät ole käsittääkseni millään tavalla avustuksen tarpeessa, mutta ilmaiseksi tarjottaessa olisivat tietysti ottaneet vastaan.*

Mannerheim-liiton kummikuntavaliokunnan tilikorttitietojen mukaan **vuosina 1941-1954 kummikuntaliikkeen kautta Ruotsista Janakkalaan** saatiin silloisen rahanarvon mukaan avustuksia **Janakkalan ja Tervakosken osastojen kautta yhteensä 2 458 767,10 mk.** Nykyeuroissa se on noin 100 000 euron avustus.

Vuoden 1954-1956 kirjeenvaihdosta selviää, että Suomen Punaisen Ristin Hämeen sotakummivaliokunta lähetti vielä avustuksia sotaorvoille ja ennen avustuksen maksamista piti valiokunnalle toimittaa mm. viimeisestä oppikoulutodistuksesta oikeaksi todistettu jäljennös.

Avustusta myös rakennushankkeisiin

Avustusta saatiin Tierpistä myös rakennushankkeisiin, joita käsiteltiin vuodesta 1946 alkaen vuosikausia niin osastossa kuin Janakkalan kunnassakin. Kunta oli tuolloin jälleenrakennuksen aikana taloudellisissa vaikeuksissa ja yritti siirtää mm. Turengin päiväkodin rakentamisen osaston tehtäväksi. Vuosien myötä Ruotsista saadut avustusrahat menettivät arvoaan, joten osastolla ei rakentamiseen ollut varaa.

Päiväkodin saaminen Turenkiin tuli vireille uudelleen 1960-luvulla. Huhtikuussa 1966 valtuusto päätti, että päiväkotia rakennetaan 50-paikkaisena, jolloin siihen tulee 15-paikkainen seimiosasto ja 35 paikkainen osasto 3-6 vuotiaalle. Pääurakoitsijana toimi Talovalmiste Oy. Haltian päiväkotia aloitti toimintansa 1.8.1967. Tämä oli ensimmäinen alle 15 000 asukkaan maalaiskuntaan uutena rakennettu lasten päiväkotia. Näin vuosikymmeniä kestänyt vaikuttamis- ja valmistelutyö lasten päiväkodin saamiseksi Turenkiin oli saatu päätökseen. SPR:n osaston kevätkokouksessa 13.4.1967 päätettiin lahjoittaa piano uuteen päiväkotia.

Turengin terveystalo valmistui pitkän valmistelun jälkeen vuonna 1952.

Yhteydenpito kummikuntaan

Asiakirjoissa on useita mainintoja ja kirjeitä yhteydenpidosta kummikuntaan. Tässä muutama esimerkiksi:

MLL johtokunnan kokouksessa 7.3.1946 *todettiin yksimielisesti, että Turengin keskustaan olisi saatava lasten päiväkotia.* Asiaa käsiteltiin vuosikausia sekä järjestössä että kunnassa.

5.6.1946 lähetettiin kummikuntaan kiitoskirje, jossa todetaan mm.

Janakkala on varmaan Kohtalon onnettarien suosiossa, kun sille on osunut teidänlaisenne kummikunta, jonka asukkailla on ollut niin paljon hyvää tahtoa ja lähimmäisenrakkautta kuin saamamme lähetykset osoittavat teillä olevan.... Olkoon meidän kiitollinen ja iloinen mielempä palkkiona teille siitä suuresta vaivannäöstä ja rahallisesta uhrauksesta, jonka olette hyväksenne tehneet. Avustusta jaettiin 50 perheelle. ...

1.lokakuuta 1948 lähetettiin Tierpin kauppalaan kiitoskirje:

*Osastomme johtokunta esittää nöyrän kiitoksensa saamastamme arvokkaasta lahjasta sokerikruunuja**) 2330:-, joiden arvo Suomen rahassa on noin 1.115.000:-. Tämä Teidän suuri lahjanne tekee toimintamme jatkamisen mahdolliseksi, sillä varojen puutteessa olisimme joutuneet pysähtymisvaiheeseen. Samoin toteutuu suuri toiveemme: lasten päiväkotit Turenkiin Janakkalan kunnassa. Tämän äideille aivan ensisijaisen tärkeän laitoksen rakentamisesta osastomme johtokunta teki päätöksen 20/9 ja saamamme lahjoitusvarat tulevat tähän samoin kuin kodinhoitajan toimintaan käytettäväksi.*

**) Mannerheimin Lastensuojeluliitto organisoivat Ruotsista tulleiden kummikunta-avustuksien kartuttamisen. Avustusvaroilla ostettiin tuotteita, jotka myytiin säännöstelyn ulkopuolella kalliiseen hintaan. Avustuksista alettiin puhua sokerikruunuina siksi, että Suomen Sokeri Oy:n valmistama sokeri oli ensimmäinen tuote, jota lahjaluutalla hankittiin myyntiin.

20.1.1949 päätettiin osallistumisesta ensimmäiselle Ruotsiin 2.-8.3.1949 pidettävään kummikuntajuhlaan ja pyydettiin edustajaksi pastori Mäkistä. *Pastori Mauno Mäkinen selosti kokouksessa 28.4.1949 Ruotsin matkaansa, jonka yleissävynä kaikesta komeudesta, ystävällisyydestä ja kohteliaisuudesta huolimatta oli hautajaistunnelma. Ystävämme ovat väsyneet auttamaan avustuskohteiden paljouden vuoksi. Varsinainen kummikunta-avustus loppuu tähän, lukuunottamatta lasten päiväkotikalustoa, johon avustusta saadaan kodin valmistuttua ja jonka vihkiäisiin on kutsuttava kummikuntavieraat.*

Janakkalan ja Tierpin välinen kummikuntatoiminta virisi uudelleen 1970-luvulla kulttuuri-, kuoro-, urheilu- ja seuravaihdon muodossa. Janakkalan kunta tuli vahvasti mukaan kummikuntatoimintaan ja kunnan edustajat tekivät ensimmäisen virallisen vierailun Tierpiin vuonna 1978 tänne tehdyn vierailun vastavierailuna.

Toiminta osaston toimialoittain

Seuraavassa lyhyesti, miten SPR Janakkalan osasto on vuosien saatossa saavuttanut nykyiset toimintamuotonsa monipuolisen toiminnan osastona.

Ensiaputoiminta

Vuodesta 1957 lähtien perustettiin Punaisen Ristin osastoihin ensiapuryhmiä, jotka harjoittelivat taitojaan ja kartuttivat tietojaan. Koulutus jaettiin kolmeen kurssiin, joista viimeisellä osallistuttiin suuronnettomuuksiin liittyviin pelastusharjoituksiin.

Janakkalan osasto oli mukana jo tässä "aallossa".

Vuonna 1962 perustettiin katastrofiryhmä, joka sai tunnuksen Turenki I. Pari vakavampaa tapaturmaa Turenkin sokeritehtaalla sai tehtaan johdon havahtumaan. Vuonna 1964 pidettiin EA1 ja EA2-kurssit sekä perustettiin Turenkin sokeritehtaan ensiapuryhmä. Ryhmän tarpeellisuus huomattiin tehtaan taholta, joka tuki toimintaa mm kaluston hankinnoilla. Ryhmä sai nimekseen Turenki II. Harjoituksia ryhmä piti viikottain. Tämä ryhmä oli Suomen ensimmäisiä, ellei peräti ensimmäinen yhtäjaksoisesti toiminut tehdasryhmä. Valion ensiapuryhmä perustettiin vuonna 1976.

Koko 1990-luvun EA-päivystys ja -koulutustoiminta jatkui vilkaana aina vuoteen 2001 asti.

Päivystykset saatiin hoidettua aktiivisten ryhmäläisten voimin aina vuoteen 2017 saakka. Osaston PEPA-autot ovat olleet päivystyksissä mukana omien EA-ryhmien ja päivystäjien kanssa. 2020-luvulla on oltu mukana avustamassa eri tilaisuuksien turvallisuusjärjestelyissä.

Omien ryhmien ea-koulutuksen lisäksi Janakkalan osaston ensiapukouluttajat ovat järjestäneet 1990-luvun lopulla mm. yhdessä Kansalaisopiston kanssa ensiapukursseja kuntalaisille ja työpaikoille.

Verenluovutustilaisuudet

Suurten helsinkiläisten sairaaloiden aloitteesta Suomen Punainen Risti otti vastuulleen veripalvelun ylläpitämisen maassamme vuoden 1948 alusta. Pian tämän jälkeen järjestö alkoi perustamaan verenluovutustoimistoja ympäri maata. 1950-luvun alussa käynnistettiin myös Liikkuva Veripalvelu. Veripalvelu saatiin Turenkiin ennen joulua 1958. Tästä se alkoi ja on edelleenkin osasto avustaa Veripalvelua toimintamuoto.

Terveyspiste

2010-luvulla väestön ikääntyessä Punainen Risti jatkoi omaishoitajien tuen kehittämistä, vapaaehtoisten ystävien etsimistä yksinäisten ikä-ihmisten avuksi ja ilmaisen terveysneuvonnan antamista Punaisen Ristin Terveyspisteissä.

2019 tehtiin SPR Janakkalan osastossa päätös terveyspistetoiminnan aloittamisesta vuoden 2020 alusta ja toiminta jatkuu edelleen.

Nuorisotoiminta

SPR:n historian mukaan Nuoret saivat 1970-luvulla aiempaa enemmän mahdollisuuksia järjestötyöhön SPR:ssä.

Janakkalan osastoonkin nimettiin 1971 nuorisotoimintavaliokunta.

Alkuvuosina Nuorisoryhmä on toiminut EA-ryhmänä. Reddie Kids- ja nuorisoryhmät ovat toimineet 2010 luvulta.

Vanhustyöstä eläkeläis- ja ystäväkerhotoimintaan

Jo 1950-luvulla Suomen Punaisen Ristin piirissä ikäihmisille perustettiin myös vanhusten kerhoja, joissa oli tilaisuus yhdessäoloon ja erilaisiin harrastuksiin. Pian alkoi myös Punaisen Ristin ystävätoiminta. Ystävä kävi tapaamassa vanhusta ja pitämässä tälle seuraa.

Vanhukset ovat olleet auttamisen kohteena SPR Janakkalan osastossakin osaston toiminnan alusta asti. Ensimmäisinä vuosina ommeltiin miehille alushousuja ja naisille hameita. Eläkeläisille on pidetty kerhoja. Aluksi kerhot olivat ”kultaisen iän kerhoja” ja niitä järjestettiin yhdessä seurakunnan kanssa. Osanotto on ollut runsas, 70-80 henkilön osallistuminen ei ole ollut poikkeuksellista.

1986 päätettiin perustaa vanhainkodille ulkoiluttamisrengas, johon saatiin 25 ulkoiluttajaa.

Ystäväpäivän kirkkopyhää on vietetty 1990-luvulla, Jumalanpalveluksen jälkeen on tarjottu kirkkokahvit Tarinmaan seurakuntatalolla. Myös vanhainkodin ja palvelutalon asukkaat on kutsuttu ja kuljetettu tilaisuuksiin.

Ystäväkerho ja Juttutupa yhdistivät toimintansa syksyn 2006 aikana.

Ystävätoiminta

2004 marraskuussa aloitettiin osaston toiminnan kehittämiseksi ystäväpalvelu.

Toiminta on jatkunut aktiivisena ja vuonna 2010 asiakasystäviä oli jo 40, mikä on historian suurin määrä. Vuonna 2020 ja 2021 osa yhteydenpidosta hoidettiin koronapandemian vuoksi puhelimitse. 2025 on ystäväpyyntöjä on tullut edelleen ja niihin on runsaan 20 vapaaehtoisystävän voimin pystytty vastaamaan hyvin. Tarve kolmannan sektorin tuottamille vapaaehtoisten palveluille on jatkuvasti kasvanut. Tämä työ on aina vaan vaativampaa ja on erittäin tärkeä osa vanhusten kotona asumisen tukemisessa.

Toimitilat

Osaston toimintaa on haitannut alkuvuosina varasto- ja kokoontumistilojen puute. Varastotilaa oli käytössä sairaalan Väinölässä ja ea-ryhmä sai kokoontua myös kunnantalon väestösuojassa. Vuonna 1981 saatiin Janakkalan kunnalta entisestä Osuuskauppa Samposta/ nuorisotalosta tiloja osaston käyttöön. Tiloissa toimi kirpputori, ”Monttu” ensiapu- ym välineiden säilytykseen sekä tilat pienempien kokousten pitämiseen. 1992 aloitti myös Juttutupa. Tässä toimittiin talon purkamiseen, aina vuoteen 2005 asti ja toiminta siirtyi Teollisuustalolle.

Nykyisiin tiloihin Turengin Kauppakujalle saatiin 2009 neuvoteltua hyvä vuokrasopimus kiinteistön omistajan Reijo Kallion kanssa ja sinne voitiin sijoittaa Kirpputori, Juttutupa ja PEPA-auto talleineen.

Kirpputoritoiminta ja Juttutupa

Vaatteiden kierrätys on kuulunut Suomen Punaisen Ristin toimintaan 1960-luvulta lähtien. Kerättyjen vaatteiden kokoamista ja säilyttämistä sekä avustusten lähettämistä helpottamaan perustettiin vuonna 1965 Tampereelle SPR:n keskusvarasto (myöhemmin logistiikkakeskus). Perusvarastoa kartutettiin muutama vuosi mittavilla vaatekeräyksillä.

SPR Janakkalan osasto on ollut kirpputoritoiminnan ja siis myös kierrätyksen edelläkävijä. 1989 osastomme on perustanut myös kirpputorin, jonka tärkeimpänä tehtävänä on silloin ollut varainhankinta, kahvion toiminnan sekä osaston talouden tukeminen. Kirpputoritoiminta on edelleen tärkeää osaston oman varainhankinnankin kannalta. Kirpputorin tuotoilla on pystytty maksamaan vuokrat ja osaston toiminnan kulut. Osastolla on mahdollisuus tukea vähävaraisia janakkalalaisia lapsiperheitä omista varoistaan vuosittain mm. Hyvä Joulumieli -lahjakorteilla.

Juttutupa-toiminta on pyörinyt vapaaehtoisvoimin 1992 alkaen.

Toukokuussa 2023 saatiin Juttutuvalla tilat katutasosta, mikä takasi tiloihin esteettömän kulun ja kirpputori sai sen entisistä tiloista lisätilaa mm. huonekalulahjoituksia varten.

Katastrofiapu ja muu avustustoiminta

Suomen Punainen Risti perusti vuonna 1961 katastrofirahaston, joka helpotti kerättyjen varojen hallintaa. Rahan lisäksi myös vaatteita kerättiin lähetettäväksi avustuskohdeisiin. Perusvarastoa kartutettiin muutama vuosi mittavilla vaatekeräyksillä. Ulkomaisten avustuskohdeiden lisäksi varastosta lähetettiin apua myös kotimaassa hätään joutuneille.

Osasto on avustanut sekä kirpputorilahjoituksilla että Katastrofirahaston kotimaan avustukselle useita tulipalossa kotinsa menettäneitä perheitä 1980-luvun lopulta alkaen aina näihin päiviin asti myös vuonna 2025.

Nälkpäiväkeräykset

Suomen Punaisen Ristin katastrofikeräykset keskitettiin 1970-luvulla perinteisesti yhteen avustuskohdeeseen. Läheskään kaikki avustusoperaatiot eivät saaneet riittävästi tukea, koska monet katastrofit jäivät ilman huomiota tiedotusvälineissä.

1980-luvun alussa järjestössä keksittiin ongelmaan ratkaisu: Nälkpäivä-keräys. Pälkäneen osasto järjesti vuonna 1980 yksipäiväisen katukeräyksen.

SPR Janakkalan osasto on ollut mukana valtakunnallisessa Nälkpäivä-keräyksessä alusta alkaen siis vuodesta 1981 alkaen. Tonkka- ja lipaskeräykset ovat jatkuneet katkeamatta tästä alkaen.

Hyvä Joulumieli -keräys

Hyvä Joulumieli -keräys suomalaisille lapsiperheille järjestettiin ensimmäisen kerran 1997.

Vuosina 2007 – 2024 on SPR Hämeen piirin kautta saatu yhteensä 685 lahjakorttia, joiden arvo on 47 010 euroa. Vastaavana aikana osasto on omista varoista lahjoittanut 684 lahjakorttia, joiden arvo on 47 880 euroa. Näin SPR:n kautta saatu tuki vähävaraisille janakkalaisille lapsiperheille on ollut **yhteensä 94 890 euroa**. Osaston osuus on ollut mahdollista kirpputoritoiminnan tuotoilla, mistä suuri kiitos lahjoittajillemme ja asiakkaillemme.

75-vuotisjuhlavuoden kunniaksi lahjoitettiin 2025 osaston omista varoista 73 kpl 75 € arvoisia lahjakortteja SPR Hämeen piiriltä saadun 27 lahjakortin lisäksi.

Aineellista apua ja osallisuutta -hanke (ESR+ -ohjelma)

Osasto on saanut jaettavaksi vv. 2023-24 aikana 40 € arvoisia ruoka-apukortteja 100 kpl.. Kortit lahjoitettiin edelleen jaettavaksi Janakkalan kunnan Nuorten Työpaja Kinolle ja Kanta-Hämeen hyvinvointialueen Janakkalan Työpajalle. Vuonna 2024 aikana kortit jaettiin yhteistyössä Janakkalan kunnan työllistämis- ja kotoutumispalveluiden kanssa. Vuosille 2025 – 2026 on myönnetty 200 korttia.

Pakolaisten vastaanotto – maahanmuuttotyö ja kotouttaminen

Pakolaiskiintiökäytäntö velvoitti Suomen vastaanottamaan pakolaisia aiempaa enemmän 1980-luvulla.

Janakkalan kunnassa valmisteltiin vuonna 1989 ensimmäisten pakolaisten vastaanottoa ja valmisteluryhmässä oli mukana myös SPR Janakkalan osasto. Ensimmäiset kurdipakolaiset tulivat kuntaan 1991 ja osastomme osallistui heidän vastaanottamiseen, ystäväperheiden koulutukseen ja asuntojen kalustamiseen.

Kuntaan saapui 2010 ensimmäiset ns. kiintiöpakolaiset Kongosta.

2022 Janakkalan Asunnot Oy:n pyynnöstä olemme avustaneet Ukrainan kriisin pakolaisia ensikertaisessa asuntojen kalustamisessa ja varustamisessa.

Valmiuskoulutukset

Olemme osallistuneet SPR Hämeen piirin kokonaisvalmiuden koulutusohjelmaa sekä valtakunnallisiin ja Hämeen piirin järjestämiin valmiusharjoituksiin. Myös Janakkalan Veden ja Janakkalan kunnan valmusharjoituksiin olemme osallistuneet. Osastolla on valmiussuunnitelma.

Viranomaisten avustaminen

Suomen Punainen Risti on katastrofivalmiusjärjestö, joka tukee ja täydentää viranomaisten työtä äkillisissä onnettomuus- ja häiriötilanteissa.

2020 koronapandemiaan liittyen kunnan tehtävä oli jakaa vähävaraisille kasvomaskeja, osasto avusti tässä

Osastomme avusti rokotuksissa Turengin liikuntahallilla 1.2. - 16.9.2021. Opastus- ja valvontatehtävissä oli 21 vapaaehtoista 46 rokotuspäivän ajan yhteensä 1510 tuntia. Mukana myös Janakkalan Ladun jäseniä. Osastomme neljä terveydenhoitajajäsentä oli palkattu antamaan rokotuksia.

2023 Kanta-Hämeen hyvinvointialueen pyytämänä olimme opastusapuna syksyn korona- ja influenssarokotuksissa Turengin terveystasemalla kuutena päivänä.

Kriisipäivystyksen pyynnöstä osasto on avustanut tulipaloissa kotinsa menettäneitä.

Loppusanat

Historia yllätti minut. Yllätti myös historiikin laajuus, kun sivuja alkoi tulla aina lisää, vaikka yritin tiivistää. Ajattelin, että tämä on minun ”perintöni” SPR Janakkalan osastolle ja tuleville polville. Tämä on myös osa Janakkalan paikallishistoriaa.

Lähteet ovat löytyneet pääosin osaston omasta arkistosta ja hyvin kirjoitetuista pöytäkirjoista, vuosikertomuksista ja sota-ajan avustuspapereista. Erityisesti haluan tässä nostaa esille Altti Ilmarisen, joka MLL:n ja SPR:n paikallisosastojen varapuheenjohtajana ja sihteerinä sekä kunnan huoltosihteerinä on pitänyt alkuajan asiakirjat järjestyksessä. Kummikuntatoimintaan hain tietoja sen valtakunnallisesta historiasta kirjoitetuista kirjoista. Suomen Punaisen Ristin ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton järjestöjen www-sivut ovat olleet hyvä tiedon lähde.

Vuonna 1950 Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Suomen Punaisen Ristin järjestöjen tiet erkanivat toisistaan. Vastedes Mannerheimin Lastensuojeluliitto keskittyi erityisesti lasten elinolojen parantamiseen Suomessa ja Punainen Risti paneutui muihin sosiaali- ja terveydenhuollon kysymyksiin. Yhtenä aktiivisena toimintana osaston historian alkuvuosina on ollut uimakoulujen ja leikkikenttätöiminnan järjestäminen, joka sittemmin siirtyi Mannerheimin Lastensuojeluliiton osastolle.

Historiikin pdf-versio on julkaistut osaston www-sivuilla:
<https://osastot.punainenristi.fi/osastot/janakkalan-osasto>

Liisa Puranen

Historiikin kirjoittaja

liisa.k.puranen@gmail.com